

Adjiedj Bakas (trendwatcher):

'Burgers dwingen veranderingen in de zorg af'

Futurologie is een wetenschap; het is niet een glazen bol waar je in kijkt. Al klinkt trendwatcher Bakas soms echt als een orakel en zegt hij ook dingen die je niet wil horen. Bakas spreekt over de toekomst van de zorg op het KIZ-congres in Burgers Zoo in Arnhem op 5 november.

Mariët Ebbinge

Als futuroloog of trendwatcher moet je over een goede intuïtie beschikken. Maar dat is niet voldoende. 'Je moet beschikken over een groot informatienetwerk, waarbij je gebruik maakt van uiteenlopende bronnen om tot een objectief oordeel te komen.'

Bakas heeft daarvoor onder andere een researchteam in India dat voor hem onderzoeken doorspit van internationale denktanks, grote en kleine bedrijven, onderzoeksbureaus, patentbureaus, et cetera. Op grond van analyse van al deze informatie trekt Bakas zijn conclusies voor de toekomst. Hij schroomt daarbij niet om uitspraken te doen die controversieel zijn. 'Ik kijk niet met een roze bril naar al die onderzoeken, ik probeer zo objectief mogelijk te zijn. Ook als dat betekent dat ik tegen heilige huisjes schop.'

Back to the future

Het verleden is belangrijk om de toekomst te kunnen voorspellen. 'De geschiedenis herhaalt zich, maar de vorm is elke keer anders.' Bakas noemt als voorbeeld de niet afnemende vluchtelingenstroom, in Bakas' woorden: "de grote volksverhuizing", die zich voltrekt. Hij is er niet positief over. 'In de vijfde eeuw gebeurde iets dergelijks ook. In staat gesteld door de poreuze grenzen trokken Germaanse stammen toen het West-Romeinse rijk binnen en verwoestten de Romeinse beschaving. In de 15e eeuw zag je hetzelfde gebeuren: toen trokken de Turken het Oost-Romeinse rijk, Byzantium, binnen en vernietigden de beschaving.'

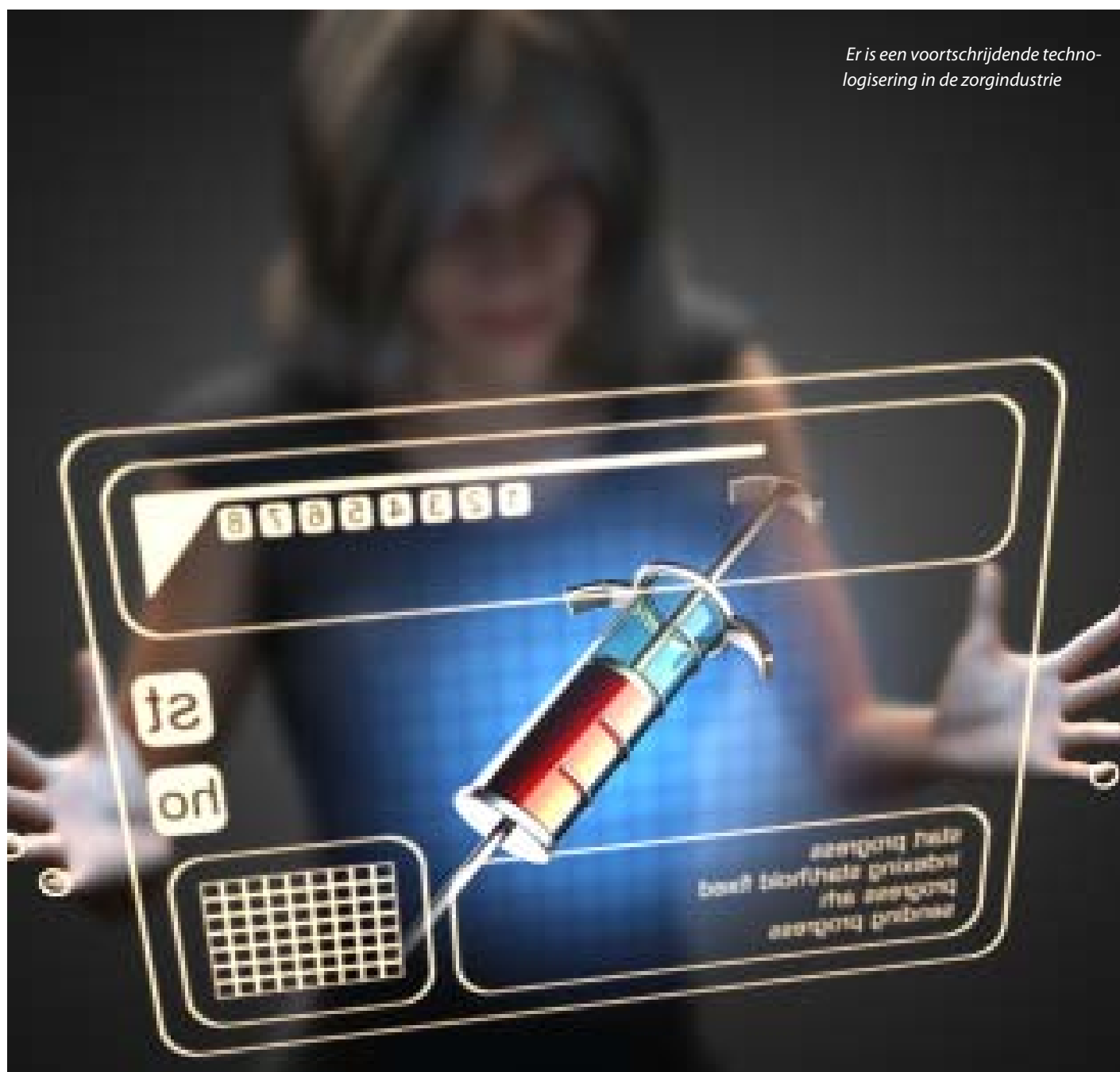
Adjiedj Bakas

Bakas voorspelt dat wij een oorlogseconomie krijgen waarin terroristische aanslagen helaas onontkoombaar zijn. Maar, zegt hij - bij wijze van schrale troost - een oorlogseconomie heeft ook goede kanten: door de nood gedwongen ontstaat er een innovatieve samenleving. 'Een oorlogseconomie staat voortdurend in de stand van overleven. Dat levert een stoot adrenaline op die gebruikt wordt om innovaties te doen.' Bovendien orakelt hij: 'In een oorlogseconomie telt een mensenleven zwaarder omdat er meer mensen dood gaan. Veel aandacht zal er dan ook zijn om mensenlevens te redden in de gezondheidszorg.'

Bakas maakt de vergelijking met Israël, dat voortdurend in staat van oorlog verkeert. 'Israel heeft een bevolking van maar 6 miljoen inwoners en wordt omringd door een vijandige meerderheid. De druk om in de zorg innovaties te doen om mensenlevens te redden is er groot.' Een van de uitvindingen die de laatste jaren in Israël is gedaan, is een apparaatje dat aan je adem kan "ruiken" of je alzheimer, parkinson of kanker hebt. Bepaalde honden konden dat ook al, maar ze konden niet duidelijk maken om wat soort ziekte het gaat.' Andere uitvindingen die Israël heeft gedaan zijn onder meer geneesmiddelen tegen cholesterol en medische scanapparatuur.

Toekomst van de zorg

In 2011 verscheen van Bakas het boek "De toekomst van gezondheid". Hij deed daarin een aantal voorspellingen en noemde tien megatrends die de zorg zouden gaan bepalen (zie kader). Zijn die voorspellingen uitgekomen? Bakas: 'Voor een deel wel. Maar het zijn ook trends die nog volop in ontwikkeling zijn.' Een van de trends die Bakas in zijn boek noemde, was het ontstaan van nieuwe vormen van samenwerking en nieuwe zorgaanbieders.

Beeld: Shutterstock

'Ik zie hier in Amsterdam dat ziekenhuizen gaan fuseren. Daar zijn de academische ziekenhuizen het VUmc en het AMC mee bezig; en ook het OLVG en het Lucas Andreas Ziekenhuis.' Volgens Bakas zijn fusies een goede ontwikkeling, mits de overhead dan ook afneemt. 'Je moet het zo kleinschalig mogelijk organiseren.' Ook het ontstaan van focusklinieken past in het beeld dat Bakas al eerder voorzag: 'Klein is het nieuwe groot'.

Voor de langdurige zorg, waaronder de ouderenzorg, voorspelde Bakas dat mensen langer thuis blijven wonen en daar zorg ontvangen. De decentralisatietrend is de afgelopen jaren goed

Tien megatrends

- Megatrend 1. Naar radicaal andere financiële zorgarrangementen.
- Megatrend 2. Naar nieuwe vormen van solidariteit in de zorg.
- Megatrend 3. Naar nadruk op ziektepreventie en extramuralisering van de zorg.
- Megatrend 4. Naar voortschrijdende technologisering in de zorgindustrie.
- Megatrend 5. Naar politisering van zorg en felle ethische debatten.
- Megatrend 6. Naar zorgtoerisme en globalisering van zorg.
- Megatrend 7. Naar spiritualisering van gezondheid en de terugkeer van de dood.
- Megatrend 8. Naar democratisering van medische kennis en autonomie van de patiënt.
- Megatrend 9. Naar nieuwe spelers en onwaarschijnlijke coalities op de zorgmarkt.
- Megatrend 10. Naar innovatief leiderschap en nieuw HR-beleid in de zorg.

Bron: "De toekomst van gezondheid", Scriptum, 2011

zichtbaar geworden. 'Dat kon niet anders. Nederland heeft per hoofd van de bevolking de meeste verzorgingshuizen.' Bakas voorspelt dat wij er nog niet zijn. 'De stap naar het Duitse systeem waarin wij onze ouders in huis nemen en verzorgen of ze verplicht voor € 80.000 per jaar in een verzorgingshuis onderbrengen is klein.'

Urgentie

Zal de drang om te veranderen minder worden nu het beter gaat in Nederland? Oorlogseconomie of niet: er zijn andere ontwikkelingen die erop duiden dat er opnieuw urgentie zal ontstaan aldus Bakas. 'Samen met hoogleraar Toekomstonderzoek Wim de Ridder heb ik onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen in de financiële middelen van de overheid. Over 10 jaar heeft de overheid structureel 30 tot 50% minder inkomsten. Er komen meer mensen met een uitkering of een pensioen en de middenklasse verarmt: dat levert minder belastingen op. De aardgasbaten gaan omlaag. En er zijn

'Grenzen tussen reguliere en alternatieve zorg zullen vervagen'

minder inkomsten uit accijnzen op brandstof omdat we steeds meer elektrisch gaan rijden. Dat betekent dat de overheid nog meer zal gaan bezuinigen. En dat legt weer een extra druk op zorgorganisaties om efficiënter zorg te verlenen bijvoorbeeld door de samenwerking te zoeken of zich te specialiseren.'

Maar ook de burger zal het gaan voelen. 'Het eigen risico gaat verder omhoog en de burger gaat voor bepaalde zorg zelf betalen, bijvoorbeeld voor de second opinion.' Bakas noemt als voorbeeld Singapore waar slechts een klein deel van het BNP aan zorg wordt uitgegeven omdat de inwoners een hoog eigen risico betalen [in 2011 was dat 4% van het BNP volgens Bakas, ME]. Burgers zijn zich daar veel meer bewust van de zorgkosten. 'In Singapore betalen de mensen de zorg eerst zelf en zien de factuur. Om die zorg vooruit te kunnen betalen moeten ze een potje aanhouden voor zorgkosten.' Bakas zou het een goede zaak vinden als dit ook in Nederland gebeurt. Een ander trend die hij signaleert zal dan bewaarheid worden. 'De stap naar zorgsparen, sparen voor de eigen zorg, is dan ook een stuk kleiner.'

Technologie

Volgens Bakas is technologie belangrijk voor veranderingen in de zorg. Maar: 'Het zijn uiteindelijk de burgers die geholpen door de technologie veranderingen afdwingen. Neem bijvoorbeeld de

Levensindekliniek die mensen die ondragelijk lijden –onder voorwaarden– begeleid naar een zachte dood. Daar is altijd veel discussie over, ook onder artsen. In Silicon Valley ontwikkelen ze nu een smartphone met daarin een soort "stethoscoop" die mensen met behulp van de bijbehorende app een elektrische schok kan geven waardoor ze sterven. Burgers kunnen met de smartphone en app zelf ervoor kiezen om waardig te sterven, er zijn geen artsen meer nodig.' Een ander voorbeeld is de supercomputer Watson die overal ter wereld wordt gevoed met medische data. 'Als burgers daar hun eigen data aan kunnen toevoegen en er ook zelf gebruik van kunnen maken, kunnen ze zelf beslissingen nemen over hun ziekte.' En de privacy dan? 'Burgers hebben lak aan privacy als het gaat om een ernstige ziekte die ze hebben. Dan willen ze weten wat ze hebben en welke behandelingen er zijn. Dan wisselen ze graag medische data uit met lotgenoten!'

Nieuwe trends

In de toekomst ziet Bakas een vervaging van de grens tussen de reguliere en alternatieve zorg. 'Zij zullen steeds meer gezamenlijk optrekken. Je ziet bijvoorbeeld in de pijnbestrijding dat er steeds vaker gebruik gemaakt wordt van cannabisolie. En in de oncologie zie je voorbeelden van behandelaars die gebruik maken van acupunctuur of meditatie om mensen beter door een chemokuur heen te helpen. Het is aangetoond dat mensen door de alternatieve geneeswijzen ontspannener zijn waardoor de chemo beter aanslaat.'

Ook voorziet Bakas dat de nog aarzelende initiatieven om als burgers in communities samen te leven of te werken een boost krijgen. 'Mensen gaan elkaar empoweren. Ze kiezen ervoor om in een leefgemeenschap samen te wonen. Een volgende stap is dat ze ook gezamenlijk zorg gaan inkopen. Zo zouden ook mensen met eenzelfde aandoening, bijvoorbeeld longkanker als gevolg van roken, een coöperatie kunnen beginnen die afspraken maakt met zorgverzekeraars over de inkoop van zorg. De premie is dan waarschijnlijk hoger, maar ze krijgen wel de zorg die ze nodig hebben.'

De trendwatcher voorspelt ook dat wij van een ik- naar een wij-tijdperk gaan. 'Voor veel mensen is de wereld te groot geworden. Zij zoeken weer een hondenmand waar ze zich kwispelend in kunnen terugtrekken. Daarin kan een community in voorzien en het gaat tegelijkertijd de eenzaamheid tegen.'

Informatie over de auteur

Mariët Ebbinge is freelance journalist en eindredacteur van KiZ.